

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kansaneläkelain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Kansaneläkejärjestelmää ehdotetaan esityksessä muutettavaksi kansaneläkkeen lisäosan ja eläkkeensaajien asumistukijärjestelmän osalta. Ehdotetut eläketurvan uudistukset kohdistuvat vähimmäisturvaa takaavassa kansaneläkejärjestelmässä pienituloisten eläkkeensaajien hyväksi.

Esityksen mukaan puolisoitten kansaneläkkeen lisäosan määräytymisessä oleva vinoutuma poistetaan. Eläkkeensaajapuolison lisäosa olisi uudistuksen jälkeen 85 % yksinäisen henkilön lisäosasta, kun se nykyisten säännösten mukaan on ollut 81 %. Lisäosa maksettaisiin tämän suuruisena heti jomman kumman puolison jäädessä eläkkeelle. Lisäosakorotus ulotetaan koskemaan myös jo eläkkeellä olevia puolisoita. Jos ennen lainmuutosta eläkkeelle jäänyt puoliso on saanut lisäosan 100 %:n suuruisena, hänen lisäosansa jatkuisi ennallaan. Ennen lainmuutosta eläkkeelle jääneiden puolisoitten eläketulovähennystä ehdotetaan muutettavaksi edellä mainittuja muutoksia vastaavasti. Tästä annetaan eri hallituksen esitys.

Lisäosan määrä ehdotetaan myös tarkistettavaksi aina kun siihen vaikuttava eläke tai korvaus muuttuu muun kuin indeksitarkistuksen johdosta.

Eläkkeensaajien asumistukijärjestelmää ehdotetaan kehitettäväksi siten, että tuki nykyistä paremmin toimisi pienituloisten eläkkeensaajien asumismenojen tasajana. Esityksessä ehdotetaan, että asumiskustannuksissa otettaisiin huomioon alueelliset erot. Hyväksyttävien asumiskustannusten enimmäismäärää korotetaan nykyisestä noin 5 160—8 330 markalla vuodessa ja samalla enimmäismäärä porrastetaan. Myös asumistuen tulosidonnaisuutta lievennetään korottamalla täysimääräiseen asumistueen oikeuttavan tulon ylärajaa puolisoilla 1 750 markalla ja yksinäisellä 2 140 markalla vuodessa. Omakotitalossa asuvien eläkkeen-

saajien asumistuen suuruuteen vaikuttavaa kunnossapitonormia korotetaan 55 markasta 161 markkaan kuukaudessa erikseen annettavalla valtioneuvoston päätöksellä. Asumistukijärjestelmää tarkistettaisiin samalla siten, että asumisvelkojen korot otetaan huomioon ainoastaan asumismenoina, mutta ei enää asumistukeen vaikuttavan vuositulon vähennyksenä.

Esityksessä ehdotettu lisäosan korotus nostaa ensimmäisenä vuonna noin 250 000 eläkkeensaajapuolison eläketasoa. Vuosittain niiden puolisoitten lukumäärä, joiden lisäosan taso säilyy 100 %:na lisääntyy noin 8 000:lla.

Pitemmällä aikavälillä arvioituna puolisoitten lisäosan muutoksesta ei aiheudu lisäkustannuksia. Uudistuksesta aiheutuu aluksi kansaneläkevakuutukselle noin 240 miljoonan markan vuotuiset lisäkustannukset, joista valtion kustannettaviksi tulee noin 195 miljoonaa markkaa ja kuntien osuudeksi noin 45 miljoonaa markkaa. Lähivuosina kustannukset alenevat tästä vain lievästi. Lisäosan tarkistuksesta vuositulojen muutoksen seurauksena säästyy kansaneläkemenoja aluksi vuodessa noin 1 miljoonaa markkaa ja myöhemmin noin 10 miljoonaa markkaa.

Vuonna 1991 ehdotetuista uudistuksista aiheutuu lisäkustannuksia noin 80 miljoonaa markkaa, joista valtiolle tulee noin 65 miljoonaa ja kunnille noin 15 miljoonaa markkaa.

Asumistukijärjestelmään ehdotetut muutokset vaikuttavat siten, että uusia tuen saajia tulee järjestelmän piiriin ensimmäisenä vuotena noin 16 000 ja myöhemmin vuositulolla arvioiden noin 32 000. Myös vanhoilla asumistuensaajilla asumistuen määrä nousee. Keskimääräinen korotus on noin 65 markkaa kuukaudessa. Asumistuen uudistuksesta aiheutuvat lisäkustannukset ovat vuositulolla noin 135 miljoonaa markkaa, josta kuntien osuus on 59 miljoonaa markkaa, lopun jäädessä kansanelä-

kelaitoksen rahoitettavaksi. Vuonna 1991 uudistuksesta tulee kansaneläkejärjestelmälle lisäkustannuksia noin 25 miljoonaa markkaa ja kunnille noin 20 miljoonaa markkaa. Kansaneläkejärjestelmälle aiheutuvat lisäkustannukset rahoitetaan valtion varoista.

Lainmuutokset, jotka liittyvät valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1991, ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Lisäosan tarkistaminen

Kansaneläkejärjestelmän tehtävänä on turvata Suomessa asuvan henkilön toimeentuloturva silloin, kun eläkkeensaajalla ei ole ollut lainkaan ansiotuloihin perustuvaa työeläkettä tai sen määrä on jäänyt vähäiseksi. Kansaneläkkeenä maksetaan aina pohjaosa sekä sen lisäksi lisäosaa, jonka suuruus riippuu muiden eläkkeiden määrästä. Pelkän kansaneläkkeen varassa elävän henkilön kansaneläkkeen verotomuus on turvattu verotuksessa myönnettävällä eläketulovähennyksellä.

Vähimmäiseläkkeenä maksettavaan kansaneläkkeeseen ovat tuloina vaikuttaneet vain eläkkeensaajan omat eläketulot 1 päivästä tammikuuta 1985 lukien. Vähimmäiseläkkeeseen kuuluva kansaneläkkeen lisäosa on lisäksi aina ollut suurempi yksinään asuvalla eläkkeensaajalla kuin yhteistaloudessa asuvilla puolisoilla.

Kansaneläkkeen lisäosajärjestelmässä on eräitä puutteita, jotka vinouttavat vähimmäiseläkejärjestelmää. Kansaneläkelain 25 §:n 2 momentin (103/82) mukaan eläkkeensaajaa ei pidetä eläkkeensaajapuolisena ennen kuin molemmille on myönnetty kansaneläke tai rintamasotilaseläke. Eläkkeensaajapuolisoa on pidetty yksinäisenä eläkkeensaajana vähimmäiseläkkeen tarvetta arvioitaessa niin kauan kuin hänen puolisolleen ei ole myönnetty kansaneläkejärjestelmästä eläkettä. Samoin kunnallisverotuksessa myönnettävä eläketulovähennys on tällöin määritelty yksinäisen henkilön vähennyksen tasoisena. Kun toisellekin puolisoista on myönnetty kansaneläke, molempien puolisoiden lisäosa on määritelty 81 %:n suuruiseksi yksinäiselle maksettavasta lisäosasta ja kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen suuruus on muutettu puolisolle myönnettävän elä-

ketulovähennyksen suuruiseksi. Tästä on ollut seurauksena, että eräissä tapauksissa myöhemmin eläkkeelle jääneen puolison tullessa kansaneläkkeensaajaksi ensiksi eläkkeelle jääneen puolison kansaneläke on alentunut ja perheen veronpidätyksen jälkeen saamat tulot ovat pienemmät kuin jos toinen puoliso ei ottaisi eläkettä vastaan. Vaikka perheen eläketulot ovat olleet näissäkään tapauksissa ilman verotusta suuremmat kuin jos vain toisen puoliso saisi kansaneläkettä, eläkkeensaajien keskuudessa on koettu kiusalliseksi ongelmaksi oman eläkkeen aleneminen puolison siirtyessä eläkkeelle. Vuosittain tällainen aleneminen on kohdistunut erityisesti niihin noin 3 000 eläkkeensaajaan, joiden työeläketulot ovat olleet noin 3 000—3 500 markan suuruisia kuukaudessa.

Vähimmäisturvaa takaavassa eläkejärjestelmässä on pidettävä epäoikeudenmukaisena sitä, että puolisoliden lisäosan suuruus ei määräydy perheen tosiasiallisen tilanteen mukaan, vaan se riippuu siitä, saako toinen puoliso eläkettä vai ei. Toisaalta henkilökohtaisen eläketurvan aleneminenkin on eläkkeensaajalle kohtuutonta.

Tämän epäkohdan korjaamiseksi ehdotetaan, että puolisolle myönnettävän lisäosan suuruus määräytyisi aina samalla tavoin siitä riippumatta, onko puoliso eläkkeensaaja vai ei. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lainmuutoksen jälkeen eläkkeelle jäävän puolison lisäosa myönnettäisiin 85 %:n suuruisena yksinäisen henkilön lisäosasta. Yhteisessä taloudessa asuville aviopuolisoille, joihin kansaneläkelain 28 §:n mukaisesti on myös rinnastettu yhteistaloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa asuvat mies ja nainen, lisäosa myönnettäisiin aina tämän suuruisena kummallekin erikseen. Tarkoituksen mukaista on, että lisäosan korotus ulotettaisiin koskemaan myös jo eläkkeellä olevia puolisoita.

Jos toinen puolisoista on ennen lainmuutosta saanut lisäosaa nykyisten säännösten mukaan yksinäiselle henkilölle maksettavan lisäosan eli 100 %:n suuruisena, hänen lisäosansa säilyisi ennallaan.

Esityksessä ehdotettu lisäosan korotus nostaa ensimmäisenä vuonna noin 250 000 eläkkeensaajapuolison eläketasoa noin 69—73 markkaa kuukaudessa. Vuosittain niiden puolisoitten lukumäärä, joiden lisäosan taso säilyy 100 %:na, lisääntyy noin 8 000:lla. Nykyisin 100 %:n suuruista lisäosaa saavia puolisoita on noin 80 000.

Vastaavat lisäosaa koskevat muutokset ehdotetaan tehtäviksi myös perhe-eläkelakiin. Uuden lain mukaan on mahdollista, että 50 vuotta täyttänyt leski voi solmia avioliiton perhe-eläkettä menettämättä. Tarkoituksenmukaista on, että myös lesken ja hänen puolisonsa lisäosa määräytyisi todellisten perhesuhteiden mukaan.

Puolisoiden eläketulovähennystä kunnallisverotuksessa muutettaisiin kansaneläkelain muutoksia vastaavasti. Tämä muutos toteutetaan erikseen tulo- ja varallisuusverolain muutoksen yhteydessä.

Kansaneläkelain 32 a §:n 1 momentin (103/82) perusteella lisäosaa tarkistetaan, jos vuositulo on noussut vähintään 7 010 markkaa. Säännös on ollut voimassa vuodesta 1983, jolloin lisäosa oli vielä siten tarveharkintainen, että siihen vaikuttivat lähes kaikki eläkkeensaajan ja hänen puolisonsa tulot. Säännöksellä haluttiin estää maatilatalouden tulojen, työtuojen sekä korko- ja vuokratulojen vähäisen nousun vaikutus maksettavaan lisäosaan.

Lisäosaan eivät nykyisin vaikuta enää muut tulot kuin eläkkeensaajan omat eläketulot ja niihin rinnastettavat korvaukset, kuten edellä on todettu. Työeläkkeet ovat puolestaan kansaneläkkeen määrässä siten indeksitasoltaan kiinteitä, että ne otetaan huomioon ainoastaan sen tasoina, kuin ne olivat kansaneläkkeen lisäosan alkaessa. Kansaneläkelain 32 a §:n 1 momentin 7 010 markan suuruudesta nousurajasta on seurannut, että jos eläkkeensaajalle on myönnetty kokonaan uusi lisäosaan vaikuttava eläke, tulon muutosta ei ole otettu huomioon, jos sen määrä on jäänyt mainittua markkamäärää pienemmäksi. Kansaneläkkeen vähimmäiseläkkeen luonteen huomioon ottaen, mainittua säännöstä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena sen jättäessä uudet eläketulot lisäosavähenteisyyden ulkopuolelle ja vinouttaen

täten arviointia todellisesta eläkevähenteisyydestä ja vähimmäiseläkkeen tarpeesta. Sen vuoksi ehdotetaan kansaneläkelain 32 a §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että lisäosaa tarkistettaisiin aina, kun siihen vaikuttavissa eläketuloissa on tapahtunut muu kuin indeksitarkistuksesta johtuva muutos.

1.2. Asumistukijärjestelmän tarkistaminen

1.2.1. Yleistä

Eläkkeensaajien asumistukijärjestelmä on kuulunut kansaneläke-etuuksiin vuodesta 1970 lähtien. Asumistukijärjestelmää luotaessa asetettiin asumistuen tavoitteeksi hyväksyttävän vähimmäistoimeentulon turvaaminen sellaisille eläkeläisille, joilla on korkeat asumismenot. Tuolloin katsottiin, että asumistuen avulla tulisi korkeita asumismenoja tasoittaa pitäen tavoitteena, että yksinomaan tai pääasiassa kansaneläkkeen varassa elävillä eläkkeensaajilla olisi asumiskulujen erilaisuudesta huolimatta mahdollisuus suunnilleen samaan kulutustasoon. Eläkeläisten asumistuen ei esityksen mukaan kuitenkaan tulisi korvata heillekään kaikkia asumismenoja, vaan ainoastaan tietyn alarajan, omavastuurajan, ylittäviä asumismenoja.

Nykyisen asumistukijärjestelmän mukaan asumistuen määrä riippuu eläkkeensaajan asumiskustannuksista, tuloista, omaisuudesta ja perhesuhteista. Asumiskustannuksina otetaan huomioon vuokra, vastike, asunovelkojen korot sekä omakotitaloissa asuvilla ja itse lämmityksestään huolehtivilla vuokra- ja vastike-asunnoissa asuvilla valtioneuvoston vahvistamat hoitomenonormit lämmityksestä ja vedestä sekä omakotitaloissa asuvilla kunnossapidosta.

Eläkkeensaajan itse kustannettava osuus asumismenoista eli omavastuuosuus muodostuu kaikille samansuuruisesta perusomavastuusta sekä tulojen perusteella määräytyvästä lisäomavastuusta. Asumistukena maksetaan 85 % omavastuuosuuden ylittävistä asumiskustannuksista. Eläkkeensaajapuolisoille määrätään yhteinen asumistuki, joka maksetaan puoliksi kummallekin. Asumistukea määrättäessä otetaan huomioon yleensä kaikki eläkkeensaajan ja hänen puolisonsa tulot. Kansaneläkkeistä ja perhe-eläkkeistä otetaan asumistukivuositulona huomioon lisäosa, mutta ei pohjaosaa.

Asumiskustannukset hyväksytään enintään 13 850 markan enimmäismäärään saakka vuodessa. Tämän ylittäviä kustannuksia ei oteta huomioon asumistukea määrittäessä. Jos eläkkeensaajalla on yksi tai kaksi alle 16-vuotiaasta lasta, enimmäismäärää korotetaan 20 %:lla ja, jos lapsia on vähintään kolme, 40 %:lla.

Asumistuki tarkistetaan vähintään kahden vuoden välein. Tällöin tulot ja asumiskustannukset otetaan huomioon tarkistusajankohdan suuruisina. Tätä ennen asumistuki tarkistetaan, jos asunto vaihtuu, perhesuhteet muuttuvat tai asumiskustannuksissa tai vuositulossa tapahtuu huomattava muutos.

Asumistuen tarkoitus ei ole muuttunut sen olemassaolon aikana. Eläkkeensaajien asumistukijärjestelmä on se kansaneläkkeen osa, jossa vähimmäiseläkkeen tuloharkinta pystyy parhaiten ottamaan huomioon eläkkeensaajien yksilöllisen toimeentulon. Eläkkeensaajien asumistukijärjestelmä ei kuitenkaan nykymuodossa täytä tätä tavoitetta. Ongelmia on etenkin yksin asuvien eläkkeensaajien vähimmäisturvassa, hyväksyttävien asumiskustannusten enimmäismäärässä ja omakotitaloasukkaita koskevissa hoitomenonormeissa. Sen vuoksi asumistukijärjestelmää ehdotetaan tarkistettavaksi, jolloin samalla voidaan kansaneläkejärjestelmän välittömät muutostarpeet kohdistaa mahdollisemman tehokkaasti pienituloisten eläkkeensaajien hyväksi.

1.2.2. Asumiskustannusten enimmäismäärä

Niiden asumistuensaajien, joiden vuotuiset asumiskustannukset ylittävät 13 850 markan enimmäismäärän, lukumäärä on jatkuvasti noussut. Kaikista asumistuensaajista 4 %:lla oli enimmäismääräiset asumiskustannukset vuoden 1980 alussa. Vuoden 1990 kesäkuun lopussa vastaava määrä oli noussut 18 %:iin. Noin 80 % niistä asumistuensaajista, joiden asumiskustannukset ylittivät enimmäismäärän, asui vuokra-asunnoissa. Niiden asumistukien lisääntyminen, joissa on otettu huomioon enimmäismääräiset asumiskustannukset on aiheutunut pääasiallisesti siitä, että etenkin uusimpien 1980-luvulla rakennettujen asuntojen asumiskustannusten taso on korkeampi kuin vanhojen asuntojen.

Asumiskustannusten nousu on viime vuosina ollut erittäin voimakasta. Vuonna 1989 vuokrasääntelyn piiriin kuuluvien asuntojen vuok-

rat korottuivat pääkaupunkiseudulla 2,70 mk/m²/kk ja muualla maassa 1,70 mk/m²/kk. Korotus oli suurin vuokrasääntelyjärjestelmän voimassaoloaikana toteutetuista korotuksista. Vuodeksi 1990 vahvistetut korotukset ovat pääkaupunkiseudulla 2 mk/m²/kk ja muualla maassa 1,50 mk/m²/kk. Korotukset tulivat voimaan huhtikuun alusta 1990.

Aravavuokraloissa vuokrien nousu on vuosina 1989—1990 keskimäärin suunnilleen samaa luokkaa kuin vuokrasääntelyn piiriin kuuluvien asuntojen vuokrien nousu. Vuonna 1989 aravavuokralojen vuokrien keskimääräinen korotus oli noin 2 mk/m²/kk ja vuonna 1990 ennakoidaan keskimääräisen korotuksen olevan 2,80 mk/m²/kk. Aravavuokrien korotukset tulivat pääsääntöisesti voimaan maaliskuun alusta 1990. Aravavuokrien huomattavaan korotukseen vuonna 1990 vaikuttaa myös 1 päivästä marraskuuta 1989 tapahtunut peruskoron nostaminen 7,5 %:sta 8,5 %:iin.

Yleisen asumistuen hyväksyttäviä enimmäis-asumismenoja korotettiin vuoden 1990 alusta valtioneuvoston antaman vuokrien tasoylesohjeen mukaisesti. Suurin korotus kohdistui pääkaupunkiseudulla sijaitseviin pieneköihin vanhempiin asuntoihin. Enimmäisasumismenoissa erotettiin lisäksi Helsinki muusta pääkaupunkiseudusta omaksi ryhmäkseen.

Eläkkeensaajien asumistukijärjestelmässä enimmäismääräisiä asumistukia oli noin 26 000 vuoden 1990 kesäkuun lopussa. Nämä asumistuensaajat eivät vuokran korotuksen perusteella tehtävässä asumistuen tarkistuksessa saa nykyisellä enimmäisrajalla asumistukeensa korotusta lainkaan vuokran nousua edellyttävässä määrin. Lisäksi tulojen kuten esimerkiksi työeläkkeen nousu saattaa alentaa asumistuen korotusta.

Edellä esitetyn perusteella on ilmeistä, että eläkkeensaajien asumistuen asumiskustannusten enimmäismäärä on jäänyt selvästi jälkeen asumiskustannusten noususta. Paineita lisää myös vuokrasääntelyn purkamisen aloittaminen.

Vuokrasääntelyn purkaminen ehdotetaan aloitettavaksi vuoden 1991 alusta lukien eduskunnalle 24 päivänä elokuuta 1990 huoneenvuokralain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen mukaan. Esityksessä järjestely on ehdotettu purettavaksi Mikkelin, Kuopion, Pohjois-Karjalan, Vaasan, Keski-Suomen ja Lapin läänissä lukuun ottamatta opiskelukaupunkia Jyväskylää, Kuopio, Joensuu ja Vaasa.

Toteutuessaan järjestelmä tulee lisäämään todennäköisesti sellaisten eläkkeensaajien lukumäärää, joilla asumiskustannukset ylittävät nykyisen hyväksyttävän enimmäisrajan.

Hyväksyttävät enimmäisvuokrat vahvistetaan nykykäytännön mukaan valtioneuvoston antamassa vuokrien kohtuullista tasoa koskevassa yleisohjeessa. Kun tasoyleisohjeella pyritään estämään kohtuuttomat vuokrat, asumistukijärjestelmien avulla voidaan tukea asumista tasoyleisohjeessa vahvistettuun kohtuulliseen tasoon saakka.

Myös eläkkeensaajien asumistukijärjestelmässä hyväksyttävien asumiskustannusten enimmäismäärän mitoittamista tulisi voida säädellä sitä silmällä pitäen, että asumistuen tavoite toimia normaalia korkeampien asumiskustannusten korvaajana toteutuisi. Lisäksi eläkkeensaajien asumistukijärjestelmässä olisi asumiskustannusten enimmäismäärän mitoituksessa voitava ottaa huomioon pääkaupunkiseudun ja muun maan asumiskustannusten tasossa olevat erot.

1.2.3. Asumistuen tulosidonnaisuus

Asumistuen perusomavastuu on sama puolisoilla ja yksinäisillä. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että omavastuuosuus on yksinäisillä eläkkeensaajilla muodostunut korkeammaksi kuin eläkkeensaajapuolisoilla. Asumistuen tavoitteet huomioon ottaen yksinäisten ja eläkkeensaajapuolisoiden kokonaisomavastuun täydestä kansaneläkkeestä pitäisi olla suhteellisesti samalla tasolla.

Asumistuen tulosidonnaisuuden määräytymistä voidaan säädellä täysimääräiseen asumistukeen oikeuttavan tulorajan määrän sekä asumistuen tulosidonnaisuusteen mitoituksella.

Täysimääräiseen asumistukeen oikeuttava tuloraja (= lisäomavastuun tuloraja) on 1 päivästä tammikuuta 1990 yksinäisillä 26 520 markkaa vuodessa ja puolisoilla 42 430 markkaa vuodessa. Asumistukivuositulona otetaan huomioon aina kansaneläkkeen lisäosa. Yksinäisten tuloraja on nykyisin 62,5 % puolisoitten tulorajasta.

Täyteen asumistukeen oikeuttavan tulorajan korottaminen korottaisi asumistukea niille, joiden tulot ylittävät edellä mainitut rajat. Siten tulorajan korotus ei antaisi hyötyä niille vähätuloisimmille asumistuensaajille, joiden tulot jäävät alle nykyisen tulorajan. Näitä asumis-

tuensaajia on nykyisin 41 % kaikista eli yhteensä noin 59 000.

Edellä esitetyistä syistä tulorajojen mitoittamista pitäisi muuttaa siten, että yksinäisten ja puolisoitten asumismeno-osuudet lähenisivät toisiaan. Puolisoiden tulorajaa ehdotetaan korotettavaksi noin 1 700 markalla. Puolisoiden lisäosan nyt ehdotettavan korotuksen asumistukea alentava vaikutus estettäisiin. Jotta yksinäisten ja puolisoitten tulorajojen suhde säilyisi ennallaan, yksinäisten tulorajaa olisi korotettava runsaalla 2 000 markalla vuodessa.

1.2.4. Kunnossapitonormin määrä

Omakotitaloissa asuvien eläkkeensaajien asumiskustannuksina on otettu huomioon hoitomenot vuoden 1984 alusta. Eläkkeensaajien asumistukilain 2 §:n 2 momentin (112/82) mukaan hoitomenot, joiksi katsotaan lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannukset, vahvistaa valtioneuvosto keskimääräisten kustannusten mukaisina eli niin sanottuina normeina.

Hoitomenonormien mitoituksessa on lähtökohtana pidetty asumistukilain (408/75) mukaisen asumistuen, niin sanotun yleisen asumistuen, vastaavia normeja lämmitys- ja vesinormien osalta. Sen sijaan eläkkeensaajien asumistuessa huomioon otettava kunnossapitonormi määriteltiin alunperin huomattavasti pienemmäksi kuin yleisen asumistuen vastaava normi. Eläkkeensaajien asumistuen kunnossapitonormia määriteltäessä otettiin vähimmäiseläkettä silmällä pitäen huomioon vain sellaiset kustannukset, jotka esiintyvät kaikissa omakotitaloissa.

Kunnossapitonormin määrän mitoittamista arvioitaessa on otettava huomioon, että taajamissa ja taajamien ulkopuolella omassa asunnossaan asuvien eläkkeensaajien kiinteistöjen hoitokulut saattavat poiketa toisistaan. Esimerkiksi katumaksu peritään vain asema-kaava- tai rakennuskaava-alueella sijaitsevista kiinteistöistä. Normin mitoituksessa voitaisiin pitää myös lähtökohtana taajamissa asuvien eläkkeensaajien kaikkia keskimääräisiä kiinteistökustannuksia, joita ovat muun muassa vakuutusmaksut, katumaksu, korjauskulut ja nuohousmaksu.

Jos kunnossapitonormiin tehtäisiin tällä perusteella korotus, se kohdistuisi myös niihin eläkkeensaajiin, jotka asuvat taajamien ulkopuolella. Jos heillä ei ole kaikkia taajamissa

asuvien kiinteistökustannuksia, he saisivat aiheutonta korvausta. Asumistuen tavoite korvata vain tavallista korkeampia asumiskustannuksia ei edellä mainittu korotus huomioon ottaen toteutuisi, koska kunnossapitonormi jo yksinään ylittäisi perusomavastuun määrän.

1.2.5. Asuntoon kohdistuvien velkojen korkojen huomioon ottaminen

Asuntoon kohdistuvien velkojen korot otetaan eläkkeensaajien asumistuessa huomioon kokonaisuudessaan sekä asumiskustannuksina että vuositulon vähennyksenä. Asuntovelkojen korot lisäävät siten huomioon otettavia asumiskustannuksia ja toisaalta vähentävät asumistukeen vaikuttavaa vuosituloa. Kun velkojen koroista voidaan vuodelta 1990 vähentää myös verotuksessa 1 000 markan omavastuun ylittävältä osalta 85 %, aiheuttaa asumistuen ja verotuksen yhteisvaikutus eräissä tapauksissa sen, että eläkkeensaaja saa asuntovelkojen koroista korvausta yli 100 %. Aiheetonta korvausta tulee maksettavaksi yleensä silloin, kun eläkkeensaajien tulot ylittävät lisäomavastuun tulorajan ja verotettavan tulon alarajan. Korot korvataan yli todellisen määrän arviolta noin 5 000 asumistuensaajalle eli noin 30 %:lle kaikista niistä asumistuensaajista, joilla on velkojen korkoja.

2. Asumistukijärjestelmään ehdotettavat muutokset

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että eläkkeensaajien asumistukijärjestelmää muutettaisiin seuraavasti:

Hyväksyttävien asumiskustannusten enimmäismäärän mitoituksessa käytettäisiin lähtökohtana valtioneuvoston vuokrien kohtuullisesta tasosta vuosittain antamaa yleisohjetta, jolla määritellään vapaarahoitteisissa vuokrasuhteissa sovellettava kohtuullinen vuokrataso.

Esityksessä ehdotetaan, että nykyistä hyväksyttävien asumiskustannusten enimmäismäärää 13 850 markkaa korotetaan asumiskustannusten nousua vastaavasti ja porrastetaan alueellisten asumiskustannusten mukaisesti. Tämän mukaisesti asumiskustannusten enimmäismäärät olisivat vuodessa valtioneuvoston vuodelle 1990 vahvistamien yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen mukaan laskettuna: Hel-

sinki 22 180 markkaa (1 848 mk/kk), Espoo, Vantaa ja Kauniainen 21 120 markkaa (1 760 mk/kk) ja muut kunnat 19 010 markkaa (1 584 mk/kk). Korotuksen vaikutus asumistukeen vaihtelee enimmillään 590 markasta 366 markkaan kuukaudessa. Muutoksen seurauksena noin 27 000 asumistuen saajaa saa korotuksen eläkkeeseensä ja uusia etuudensaajia tulee noin 10 000 asumistukijärjestelmän piiriin. Lopulliset enimmäismäärät vahvistettaisiin valtioneuvoston yleistä asumistukea varten vahvistamien määrien mukaisesti. Valtioneuvosto antaisi näistä vuosittain päätöksen eläkkeensaajien asumistukilain nojalla.

Asuntovelkojen koron huomioon ottamisesta aiheutuva ylikorvaus ehdotetaan poistettavaksi. Asuntovelkojen korot otettaisiin kuten nykyisinkin kokonaisuudessaan huomioon asumiskustannuksina, mutta ei enää vuositulon vähennyksenä. Ne asumistuet suojattaisiin, joissa nykyisin vuositulossa on otettu huomioon asuntovelkojen korkoja ja joissa tulot vaikuttavat asumistukeen. Keskimääräinen suoja olisi noin 167 markkaa kuukaudessa. Näitä asumistukia on arviolta noin 10 000.

Erikseen annettavalla valtioneuvoston päätöksellä on tarkoitus asumistukijärjestelmän uudistamiseen liittyen korottaa omakotitaloissa asuvien kunnossapitonormi 161 markaksi kuukaudessa. Korotus olisi 106 markkaa kuukaudessa. Tällä perusteella uusia asumistuen saajia tulisi muutoksen johdosta asumistukijärjestelmän piiriin noin 12 000. Sen lisäksi noin 14 000 eläkkeensaajaa saisi korotuksen asumistukeensa. Valtioneuvoston päätös toteutettaisiin nyt ehdotettavien asumistukijärjestelmän muiden uudistusten yhteydessä.

Täysimääräiseen asumistukeen oikeuttava tuloraja ehdotetaan korotettavaksi yksinäisillä 28 660 markkaan ja puolisoilla 44 180 markkaan vuodessa. Korotus olisi yksinäisillä eläkkeensaajilla 2 140 markkaa ja puolisoilla 1 750 markkaa vuodessa. Korotukset merkitsisivät maksussa olevien asumistukien nousua. Keskimääräinen korotus asumistukeen on yksinäisellä eläkkeensaajalla 61 markkaa kuukaudessa ja sellaisella perheellä, josta vain toinen on eläkkeellä 50 markkaa kuukaudessa ja eläkkeensaajapuolisoilla 25 markkaa kuukaudessa. Uusia asumistukeen oikeutettuja eläkkeensaajia olisi yhteensä noin 10 000.

Osa asumistuen korotuksista tulee samoille henkilöille. Asumistukijärjestelmään ehdotetut muutokset vaikuttavat siten, että uusia tuen

saajia tulee järjestelmän piiriin kaiken kaikkiaan ensimmäisenä vuotena noin 16 000 ja myöhemmin vuositason arvioiden noin 32 000. Myös vanhoilla asumistuensaajilla asumistuen määrä nousee. Keskimääräinen korotus on noin 65 markkaa kuukaudessa.

3. Asian valmistelu

Kysymys kansaneläkejärjestelmän kehittämisestä on ollut esillä lokakuussa 1987 asetussa Eläkekomitea 1987:ssä. Komitean tehtävänä oli selvittää pienten työeläkkeiden ja kansaneläkkeiden yhteensovittussäännösten toimivuutta, kiinnittämällä erityistä huomiota puolisojen eläketurvan muutoksessa todettuihin epäjohtamukaisuuksiin sekä eläkkeiden tarkistusmenettelyn ja eläkkeensaajien asumistukijärjestelmän kehittämiseen. Toimeksiannon mukaan komitean uudistusehdotusten tuli kohdistua vähimmäisturvaa takaavassa kansaneläkejärjestelmässä mahdollisimman tehokkaasti pienituloisten eläkkeensaajien hyväksi. Eläkekomitea 1987:n 2 päivänä toukokuuta 1989 päivätyssä mietinnössä komitea ehdotti puolisojen lisäosan määräytymisessä olevan epäjohtamukaisuuden korjaamista siten, että lisäosa määräytyisi puolisoilla aina samalla tavalla siitä riippumatta, saako toinenkin puoliso eläkettä vai ei. Samalla komitea ehdotti, että naimisissa olevan henkilön lisäosa olisi 85 % yksinäisen lisäosasta. Maksussa olevat lisäosat suojattaisiin alenemilta. Uudistus ehdotettiin toteutettavaksi siten, että lisäosan uutta tasoa sovellettaisiin vain uudistuksen jälkeen myönnettäviin eläkkeisiin.

Eläkkeensaajien asumistukijärjestelmän parantamiseksi komitea ehdotti omakotitalossa asuvia koskevan kunnossapitonormin määrää korotettavaksi, asumistukeen oikeuttavien enimmäismääraisten asumiskustannusten korottamista ja alueellista porrastamista sekä tulojen vaikutuksen lieventämistä asumistuessa ja asumisvelkojen korkojen asumistukeen vaikuttavan vähennysoikeuden tarkistamista. Muista kansaneläkejärjestelmään tehtävistä muutosehdotuksista komitea ei päässyt yksimielisyyteen. Eläkekomitea 1987:n mietintö oli laajalla lausuntokierroksella. Lausunnon ovat antaneet valtiovarainministeriö, sisäasiainministeriön lääni- ja kuntaosasto, asuntohallitus, lääkintöhallitus, kirkkohallitus, sosiaalhallitus, verohallitus, eläketurvakeskus, kansanelä-

kelaitos, Kuntien eläkevakuutus, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Merimieseläkekassa, Työeläkelaitosten Liitto, Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, Avustuskassojen yhdistys, Eläkesäätiöyhdistys, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, Teollisuuden Keskusliitto, Suomen Työnantajain Keskusliitto, Liiketyöntantajain Keskusliitto, Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitto, Akava, Maataloustuottajain Keskusliitto, Suomen Yrittäjien Keskusliitto, Kunnallinen Työmarkkinalaitos, Suomen Kaupunkiliitto, Suomen Kunnallisliitto, Finlands-Svenska Kommunförbund, Eläkeliitto, Eläkeläiset, Suomen Ruskaliitto, Kristillinen Eläkeliitto, Kansallinen Eläkeläisliitto, Eläkkeensaajien Keskusliitto, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ja Taloudellinen Suunnittelukeskus. Lausunnonantajat pitävät komitean tekemiä ehdotuksia oikean suuntaisina. Joissakin lausunnoissa pidetään puolisojen lisäosan tasoa riittämättömänä.

Hallitus on 21 päivänä joulukuuta 1989 asettanut laajapohjaisen komitean valmistelemaan lokakuun loppuun 1991 mennessä toimenpideehdotukset Eläkekomitea 1987:n esiintuomasta eläkepolitiikan pitkän aikavälin kehittämislinjasta ja mahdollisesti tarvittavista muista sosiaalipoliittisista toimenpiteistä. Toimeksiannon mukaan komitean tulee erityisesti kiinnittää huomiota eläkkeiden tarkistusmenettelyyn sekä kokonaiseläkkeen tarkoituksenmukaiseen muodostumiseen ottamalla huomioon kokonaiseläkkeelle ja sen eri osille asetetut tavoitteet.

Tämän kokonaisselvityksen huomioon ottaen nyt annettava hallituksen esitys toteuttaa kansaneläkejärjestelmässä välittömät kiireellisinä pidettävät muutostarpeet.

Valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesityksen käsittelyn yhteydessä hallitus ja hallituspuolueiden eduskuntaryhmät sopivat, että kansaneläkeuudistuksen 85 %:n suuruinen lisäosan korotus ulotetaan koskemaan myös jo eläkkeellä olevia eläkkeensaajapuolisoita.

4. Taloudelliset vaikutukset

Pitemmällä aikavälillä arvioituna puolisojen lisäosan muutoksesta ei aiheudu lisäkustannuksia. Puolisoiden lisäosaa koskevasta uudistuksesta aiheutuu aluksi kansaneläkevakuutukselle noin 240 miljoonan markan vuotuiset

lisäkustannukset, joista valtion kustannettaviksi tulee noin 195 miljoonaa markkaa ja kuntien osuudeksi noin 45 miljoonaa markkaa. Lähi-vuosina kustannukset alenevat tästä vain lie-västi. Lisäosan tarkistuksesta vuositulojen muutoksen seurauksena säästyy kansaneläke-menoja aluksi vuodessa noin 1 miljoonaa mark-kaa ja myöhemmin noin 10 miljoonaa mark-kaa.

Vuonna 1991 ehdotetuista lisäosaa koskevis-ta uudistuksista aiheutuu lisäkustannuksia val-tiolla noin 80 miljoonaa markkaa.

Asumistukijärjestelmän muutoksista aiheu-tuvat kustannukset jakautuvat siten, että asu-miskustannusten enimmäismäärän korotuksista aiheutuu vuositasolla kustannusten lisäystä 63 miljoonaa markkaa. Täyteen asumistukeen oikeuttavan tuloajan korottaminen aiheuttaa lisäkustannuksia vuodessa 59 miljoonaa mark-kaa. Asuntovelkojen korkojen jättäminen huo-mioon ottamatta asumistukivuosituloissa sääs-tää asumistukikustannuksia vuodessa noin 20 miljoonaa markkaa. Koska tukea ei voida välittömästi alentaa asumistuen suojauksen johdosta, tämä 20 miljoonaa markkaa jakso-tuu useammalle vuodelle. Kunnossapitonormin

korotus ehdotettuun 161 markkaan kuukau-dessa lisää asumistukimenoja 26 miljoonaa markkaa vuodessa.

Asumistukijärjestelmän menot kokonaisuu-dessaan ovat siten noin 135 miljoonaa mark-kaa vuodessa, josta kuntien osuus on 43,5 % ja muu osa tulee kansaneläkelaitoksen rahoit-ttavaksi. Valtion takuusuoritusvelvoitteen mukaisesti nämä 76 miljoonaa markkaa tulevat valtion vastattaviksi. Vuonna 1991 asumistuki-järjestelmän uudistuksen kokonaiskustannuk-set ovat noin 45 miljoonaa markkaa.

Kaikki tämän hallituksen esityksen perus-teluissa ilmoitetut markkamäärät ovat vuoden 1990 kansaneläkeindeksin pisteluvun 1 045 mu-kaisia. Kustannukset on arvioitu vuoden 1991 tasoisina.

Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesi-tykseen vuodelle 1991.

5. Voimaantulo

Lait ovat tarkoitetut tuleviksi voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Kansaneläkelaki

25 §. Säännöksessä olevat puolisoitten lisä-osan markkamäärät ovat 85 % yksinäisen hen-kilön lisäosasta. Markkamäärät ovat maalisi-kuun 1981 KEL-indeksitasossa 597. Säännök-sen mukainen puolisoitten 85 %:n lisäosan taso koskee kaikkia kansaneläkkeen saajapuolisoita riippumatta eläkkeen alkamisajasta.

Lisäosan määrään ei lainmuutoksen jälkeen enää vaikuta se, onko puoliso kansaneläke-ensaaja vai ei. Perusteena 85 %:n lisäosalle on pelkästään naimisissa tai avoliitossa olemin-en. Jos toinen puolisoista saa kansaneläkkeen lisäosaa ja toinen rintamasotilaseläkettä, kan-saneläkkeensaajan lisäosa on 85 % yksinäisen lisäosasta ja rintamasotilaseläkkeensaajan elä-ke 80 % täysimääräisestä rintamasotilaseläke-estä.

27 §. Pykälän 2 momentin muutos merkitsee sitä, että sellaisen naimisissa tai avoliitossa olevan eläkkeensaajan, jonka puoliso ei saa kansaneläkettä eikä rintamasotilaseläkettä ja jolla on sellainen työeläke, joka on alkanut ennen 1 päivää heinäkuuta 1975, lisäosaan vaikuttavien näiden tulojen tuloksilukemisraja alenee nykyisestä 26 484 markasta 21 757 mar-kaksi vuodessa. Voimaantulosäännöksen mu-kaan muutos koskee vain lainmuutoksen jäl-keen alkavia lisäosia. Pykälän 3 momentin muutos on tekninen.

30 §. Pykälän puolisoitua koskevaan sään-nökseen on lisätty leskeneläke, mikä johtuu perhe-eläkelain 1 päivänä heinäkuuta 1990 voi-maan tulleesta muutoksesta. Sen mukaan 50 vuotta täyttänyt leski voi solmia avioliiton menettämättä leskeneläkettään.

32 a §. Pykälän 1 momentin mukaan lisäosa tarkistetaan, kun lisäosaan vaikuttavissa vuosi-tuloissa on tapahtunut muu kuin indeksimuu-

tos, muutoksen määrästä riippumatta. Voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaan uutta säännöstä sovelletaan, jos vuositulon muutos on tapahtunut lainmuutoksen jälkeen. Ennen voimaantuloa tapahtuneisiin vuositulon muutoksiin sovelletaan aikaisemmin voimassa ollutta rajaa, jollei etuutta ole muusta syystä tarkistettava.

Vuositulon nousulle asetettu raja säilyy perhe-eläkkeen lisäosassa ja rintamasotilas-eläkkeessä samoin kuin huomattavan muutoksen edellyttäminen asumistuen tarkistukselle. Pykälän 2 momentissa tarkoitettu työeläkkeen indeksisuoja pysyy entisenä.

Pykälän 3 momentin muutos johtuu 25 §:n 2 momentin muutoksesta. Puolisolle myönnettävä kansaneläke tai rintamasotilaseläke tai sellaisen lakkauttaminen ei ole enää lisäosan tarkistusperuste. Tarkistus tehdään vain, kun eläkkeensaaja solmii avioliiton tai avioliiton taikka avioliitto tai avioliitto purkautuu.

Voimaantulosäännös. Jos kumpikin puoliso on saanut ennen lainmuutoksen voimaantuloa kansaneläkkeen lisäosaa tai toinen heistä on saanut lisäosaa ja toinen pelkkää pohjaosaa taikka rintamasotilaseläkettä, lisäosa on ennen lainmuutosta 81 % yksinäisen lisäosasta. Nämä lisäosat korotetaan lainmuutoksen voimaan tullessa 85 %:ksi yksinäisen lisäosasta.

Voimaantulosäännöksen 3 momentti koskee niitä puolisoita, jotka ennen lainmuutosta ovat saaneet 100 %:n lisäosaa. Naimisissa tai avioliitossa olevan lisäosa on ennen lainmuutosta 100 %:n suuruinen, jos hänen puolisonsa tai avopuolisonsa ei saa kansaneläkettä tai rintamasotilaseläkettä. Tällainen lisäosa säilyy voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan 100 %:na myös lainmuutoksen jälkeen siihen saakka, kunnes lisäosa tarkistetaan 32 a §:n 3 momentin perusteella.

Voimaantulosäännöksen 4 momentti koskee 27 §:n 2 momentin muutosta. Niin sanotuista rajoitetusti tuloksi luettavista etuuksista eli ennen 1 päivää heinäkuuta 1975 alkaneista työeläkkeistä huomioon otettavan enimmäismäärän alentaminen ei koske niitä puolisoita, joiden lisäosa on alkanut ennen lainmuutosta.

Voimaantulosäännöksen 5 momentti koskee 32 a §:n 1 momentin muutosta. Aikaisempaa vuositulon nousulle asetettua rajaa sovelletaan ennen lainmuutosta tapahtuneisiin vuositulon muutoksiin. Lainmuutoksen jälkeen tapahtuneet vuositulon muut kuin indeksimuutokset aiheuttavat lisäosan tarkistuksen määrästäan

riippumatta. Lainmuutoksen jälkeen lisäosaa 32 a §:n 3 momentin perusteella tarkistettaessa otetaan huomioon myös ennen lainmuutosta tapahtuneet tulojen muutokset niiden määrästä riippumatta.

1.2. Perhe-eläkelaki

15 a §. Pykälässä säädetään perhe-eläkkeen lisäosasta. Kun eläkkeensaaja on naimisissa, lisäosa määräytyy uuden 4 momentin mukaan. Naimisissa olevan eläkkeensaajan lisäosa on 85 % yksinäisen eläkkeensaajan lisäosasta. Täysimääräinen lisäosa naimisissa olevalla on ensimmäisessä kuntaryhmässä 18 612 markkaa vuodessa ja toisessa kuntaryhmässä 17 640 markkaa vuoden 1990 tasossa. Säännöstä sovelletaan uuden 32 a §:n mukaan myös avopuolisoihin. Säännös vastaa kansaneläkelain 25 §:n 2 momenttiin ehdotettua muutosta.

Lisäosa määräytyy näiden markkamäärien mukaan, kun eläkkeensaajan lisäosa alkaa lainmuutoksen jälkeen tai eläkkeensaaja, joka saa lisäosaa lain voimaan tullessa, solmii avioliiton tai avioliiton lain voimaantulon jälkeen. Jos naimisissa oleva eläkkeensaaja saa lisäosaa lain voimaan tullessa, lisäosa jatkuu edelleen yksinäiselle maksettavan lisäosan suuruisena, kunnes hänen puolisolleen myönnetään eläke.

15 b §. Pykälän mukaan alkueläkkeen lisäosa määräytyy puolisoita koskevien säännösten mukaisesti, jos alkueläkkeensaaja solmii avioliiton. Säännöstä sovelletaan 32 a §:n mukaan myös avioliitossa olevaan.

15 d §. Uusi 2 momentti määrittelee, miltä osin ennen 1 päivää heinäkuuta 1975 alkaneet eläkkeet otetaan huomioon lisäosaa määrättäessä. Tuloksilukemisraja on 21 757 markkaa vuodessa (KEL-ind. 1045) silloin, kun eläkkeensaaja on naimisissa tai avioliitossa. Raja on sama kuin kansaneläkkeen lisäosassa ja sitä sovelletaan lainmuutoksen jälkeen alkavia lisäosia määrättäessä.

Pykälän 3 ja 4 momentin muutokset ovat teknisiä muutoksia, jotka johtuvat pykälään lisäystä uudesta 2 momentista. Asiallisesti säännökset ovat ennallaan.

17 §. Pykälään on lisätty uusi 3 momentti, joka määrittelee lisäosan tarkistamisen, kun eläkkeensaaja solmii avioliiton tai avioliitto purkautuu. Säännös koskee myös avioliittoa. Säännös on samansisältöinen kuin kansaneläkelakiin ehdotettu 32 a §:n 3 momentti.

29 §. Pykälän 3 momentin muutos on tekninen. Muutos johtuu 15 a §:ään lisäystä uudesta 4 momentista.

32 a §. Uudessa pykälässä säädetään leskeneläkkeen lisäosasta silloin, kun leski on naimisissa. Leskeneläkkeen lisäosa on lainmuutokseen saakka määräytynyt yksinäiselle maksettavan lisäosan suuruisena. Kansaneläkelain 28 §:n mukaan sellainen naimisissa oleva eläkkeensaaja, jolla ei ole yhteistä taloutta puolisonsa kanssa, rinnastetaan yksinäiseen eläkkeensaajaan ja avoliitossa oleva eläkkeensaaja rinnastetaan naimisissa olevaan. Tätä vastaava säännös on otettu perhe-eläkelakiin uudeksi 32 a §:ksi.

Voimaantulosäännös. Jos naimisissa oleva leskeneläkkeensaaja on välittömästi ennen lainvoimaantuloa saanut jatkoeläkkeen lisäosaa, joka on määräytynyt yksinäiselle maksettavan lisäosan suuruisena, lisäosa maksetaan edelleen yksinäiselle maksettavan lisäosan määräisenä. Lisäosa tarkistetaan puolisoille maksettavan lisäosan suuruiseksi, kun leskeneläkkeensaajan puolisolle myönnetään eläke.

Leskeneläkkeen lisäosa tarkistetaan lisäksi 15 a §:n 4 momentin mukaiseksi, kun avoliitossa ollut eläkkeensaaja solmii avioliiton.

Kun naimisissa tai avoliitossa oleva leskeneläkkeensaaja siirtyy kansaneläkkeelle, kansaneläkkeen lisäosa määräytyy aina kansaneläkelain 25 §:n 2 momentin mukaisesti.

1.3. Eläkkeensaajien asumistukilaki

3 §. Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvosto vahvistaisi hyväksyttävien asumiskustannusten enimmäismäärät vuosittain samalla tavoin kuin yleisessä asumistuessa. Enimmäismäärät vahvistetaan asunnon sijaintipaikkakunnan perusteella. Tässä suhteessa noudatetaan yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen paikkakuntaakohtaista jakoa, jolloin valtioneuvosto vahvistaa kolme eri enimmäismäärää. Lasten vaikutus enimmäismääriin säilyy entisenä. Enimmäismääriä korotetaan 20 %:lla, jos eläkkeensaajan luona asuu yksi tai kaksi alle 16-vuotiaasta lapsikorotukseen oikeuttavaa lasta, ja 40 %:lla, jos edellä tarkoitettuja lapsia on vähintään kolme.

Enimmäismäärät vahvistettaisiin yleisen asumistuen enimmäisasumismenotaulukon korkeimman määrän (vuoden 1990 päätöksessä vuonna 1989 ja sen jälkeen valmistuneet asun-

not) ja yksinäisen henkilön asunnon keskipinta-alan 40 m²:n mukaan laskettuna. Näin laskettuna uudet enimmäismäärät ovat vuoden 1990 tasossa: Helsinki 22 180 markkaa vuodessa (1 848 mk/kk), Espoo, Vantaa ja Kauniai-nen 21 120 markkaa vuodessa (1 760 mk/kk) ja muut kunnat 19 010 markkaa vuodessa (1 584 mk/kk).

4 §. Pykälän 3 momentissa mainittuja täyteen asumistukeen oikeuttavia tulorajoja (= li-säomavastuun tulorajoja) korotettaisiin yksi-näisillä 2 140 markkaa vuodessa ja puolisoilla 1 750 markkaa vuodessa (vuoden 1990 tasossa, KEL-ind. 1 045). Uudet tulorajat ovat vuoden 1990 tasossa yksinäisillä 28 660 ja puolisoilla 44 180 markkaa vuodessa. Nykyiset tulorajat ovat 1 päivästä tammikuuta 1990 lukien yksi-näisillä 26 520 markkaa ja puolisoilla 42 430 markkaa vuodessa. Lakitekstin markkamäärät ovat vuoden 1981 maaliskuun KEL-indeksita-sossa 597.

6 §. Pykälän mukaan asuntovelkojen korko-ja ei enää oteta huomioon vuositulon vähen-nyksenä. Asumiskustannuksina asuntovelkojen korot otetaan edelleen huomioon kokonaan. Niiden eläkkeensaajien asumistuet, joilla on vuositulon vähennyksenä asuntovelkojen kor-koja, suojataan voimaantulosäännöksen 2 mo-mentin mukaan. Muiden kuin asuntoon koh-distuvien velkojen korot otetaan edelleen huomioon vuositulon vähennyksenä ja asuntovelat omaisuuden vähennyksenä.

13 §. Pykälän 1 momenttiin on lisätty sään-nös valtioneuvoston vahvistamien enimmäis-määrien sitomisesta kansaneläkeindeksiin. Lainkohdan 2 momentissa säädetään enim-mäismäärien tarkistamisesta. Menettely on sa-ma kuin valtioneuvoston vahvistamien hoito-menonormien tarkistamisessa. Valtioneuvoston tulee vuosittain antaa enimmäismääriä koskeva päätös ja todeta, vastaavatko enimmäismäärät KEL-indeksillä korotettuna asumiskustannuk-sissa yleisesti tapahtunutta muutosta. Tarkoi-tuksena on tällöin seurata yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen kehitystä. Valtioneu-vosto voi siten antaa päätöksensä vasta yleistä asumistukea koskevan päätöksen jälkeen.

Pykälän 3 momentin pyöristämistä koske-vaan säännökseen on lisätty enimmäismäärät.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännök-sen 2 momentissa on säädetty asuntovelkojen korkojen suojaamisesta. Jos asumistuki sen johdosta, ettei asuntovelkojen korkoja enää oteta huomioon vuositulon vähennyksenä, ale-

nisi, asumistuki maksettaisiin entisen suuruisena.

Suojan määrä tarkistetaan, kun asumistuki tarkistetaan eläkkeensaajien asumistukilain 8 §:n perusteella (vuositulon tai asumiskustannusten huomattava muutos, asunnon vaihto, perheluokan muutos, määräaikaistarkistus, jakoperusteen tai normiperusteen muutos). Tällöin suojan määrä muutetaan tarkistusajan kohdan asuntovelkojen korkojen määrää vastaavaksi. Tarkistuksessa otetaan huomioon vain ennen lainmuutosta otetut asuntovelat. Suoja säilyy niin kauan kuin asuntovelkaa on jäljellä. Kun velka on maksettu kokonaan, suoja lakkautetaan seuraavassa eläkkeensaajien asumistukilain 8 §:n perusteella tehtävässä asumistuen tarkistuksessa.

1.4. Rintamasotilaseläkelaki

12 §. Pykälän 1 momentin muutos on tekninen ja aiheutuu kansaneläkelain 32 a §:n 1 momentin muutoksesta.

2. Voimaantulo

Esitys liittyy valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitykseen. Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 25 §:n 2 momentti, 27 §:n 2 ja 3 momentti, 30 § sekä 32 a §:n 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 25 §:n 2 momentti, 27 §:n 3 momentti, 30 § ja 32 a §:n 1 ja 3 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82) sekä 27 §:n 2 momentti 22 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (1053/83), seuraavasti:

25 §

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen lisäosa on ensimmäisessä kuntaryhmässä 10 632 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 10 080 markkaa vuodessa.

27 §

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, 1 momentissa tarkoitettu markkamäärä on 12 430 markkaa vuodessa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista markkamääristä vähennetään vakuutetun saamien muiden lisäosaan vaikuttavien tulojen määrä, ja näin saatuun markkamäärään lisätään se osa, jolla tulot ylittävät 5 700 markkaa.

30 §

Jos kansaneläkkeen saajan puoliso ei saa kansaneläkettä, rintamasotilaseläkettä eikä perhe-eläkelain (38/69) mukaista leskeneläkettä eikä hänellä perheen pienten lasten vaatiman hoidon takia tai hänen terveydentilastaan riippumattoman muun erittäin pakottavan jatkuvan syyn vuoksi voida katsoa olevan mahdollisuutta hankkia tuloa tekemällä työtä omaan tai toisen lukuun, eläkkeeseen maksetaan puolisolisa, joka on 2 436 markkaa vuodessa.

32 a §

Jos lisäosaan vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut muu kuin indeksisidonnaisuudesta johtuva muutos, lisäosan määrä on oikaistava tai lisäosa lakkautettava. Jos lisäosan korottamisen edellytykset ovat eläkelaitoksen tiedossa, korotus voidaan myöntää hakemuksetta.

Jos eläkkeensaaja solmii avioliiton tai avioliitto purkautuu, lisäosan määrä on oikaistava tai lisäosa lakkautettava. Lisäksi sovelletaan, mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, jos lisäosaan vaikuttavat tulot ovat muuttuneet.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

Aikaisemmin myönnetty lisäosat muutetaan tämän lain mukaisiksi 1 päivästä syyskuuta 1991.

Jos vain toinen puolisoista on saanut välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa lisäosaa, joka on määräytynyt 25 §:n 1 momentin perusteella, lisäosa määräytyy kuitenkin edelleen mainitun 25 §:n 1 momentin mukaisena siihen saakka, kunnes lisäosa on tarkistettava 32 a §:n 3 momentin perusteella.

Jos vain toinen puolisoista on saanut välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa lisäosaa, joka on määräytynyt 25 §:n 1 momentin perusteella, otetaan 27 §:ssä tarkoitetuista etuuksista huomioon edelleen enintään 27 §:n 1 momentissa mainittu markkamäärä siihen saakka, kunnes lisäosa on tarkistettava 32 a §:n 3 momentin perusteella.

Lain 32 a §:n 1 momenttia sovelletaan, kun lisäosaan vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut muutos tämän lain voimaantulon jälkeen. Kuitenkin lisäosaa 32 a §:n 3 momentin perusteella tarkistettaessa otetaan huomioon myös ennen tämän lain voimaantuloa tapahtuneet tulojen muutokset niiden määrästä riippumatta.

Tässä laissa säädetty markkamäärät vastaavat kansaneläkeindeksiä sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

2.

Laki**perhe-eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 15 b §:n 6 momentti, 15 d §:n 2 ja 3 momentti sekä 29 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 15 b §:n 6 momentti sekä 15 d §:n 2 ja 3 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (105/82) ja 29 §:n 3 momentti 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (104/90), sekä

lisätään 15 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 ja 9 päivänä helmikuuta 1990 annetuilla laeilla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4—6 momentti siirtyvät 5—7 momentiksi, 15 d §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla ja 22 päivänä joulukuuta 1983 annetulla lailla (1055/83), uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 17 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa, uusi 3 momentti ja lakiin uusi 32 a § seuraavasti:

15 a §

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen lisäosa on ensimmäisessä kuntaryhmässä 10 632 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 10 080 markkaa vuodessa.

15 b §

Sen estämättä, mitä tässä pykälässä on säädetty, alkueläkkeenä maksettava lisäosa on aina ensimmäisessä kuntaryhmässä vähintään 43 prosenttia ja toisessa kuntaryhmässä vähintään 40 prosenttia 15 a §:n 3 tai 4 momentissa mainitusta täysimääräisestä lisäosasta.

15 d §

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, 1 momentissa tarkoitettu markkamäärä on 12 430 markkaa vuodessa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista markkamääristä vähennetään lesken saamien muiden lisäosaan vaikuttavien tulojen määrä, ja näin saatuun markkamäärään lisätään se osa, jolla tulot ylittävät 5 700 markkaa.

Mitä 1—3 momentissa on säädetty, sovelletaan myös silloin, kun lisäosaa määrättäessä luetaan tuloksi ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneet sotilasvammalain mukainen elinkorko ja huoltoeläke sekä luopumiseläkelain (16/74) mukainen luopumiseläke.

17 §

Jos eläkkeensaaja solmii avioliiton tai avioliitto purkautuu, lisäosan määrä on oikaistava tai lisäosa lakkautettava. Lisäksi sovelletaan, mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, jos lisäosaan vaikuttavat tulot ovat muuttuneet.

29 §

Leskeneläkkeen pohjaosasta, lisäosasta ja asumistuesta on voimassa, mitä 15 a §:n 2—7 momentissa on säädetty.

32 a §

Jollei naimisissa olevalla eläkkeensaajalla ole yhteistä taloutta puolisonsa kanssa, hänen lisäosaansa määrättäessä sovelletaan, mitä tässä laissa on säädetty sellaisen eläkkeensaajan lisäosasta, joka ei ole naimisissa.

Jos mies ja nainen avioliittoa solmimatta jatkuvasti elävät yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa, heidän lisäosiaan määrättäessä voidaan soveltaa, mitä tässä laissa on säädetty puolisoista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

Jos perhe-eläkkeensaaja on välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa saanut 15 a §:n 3 momentin perusteella määräytyvää yksinäiselle henkilölle tarkoitettua jatkoeläkkeen lisäosaa, lisäosa määräytyy edelleen yksinäiselle henkilölle tarkoitetun lisäosan mukaisena siihen

saakka, kunnes perhe-eläkkeensaajan puolisolle myönnetään

- 1) kansaneläkkeen pohjaosa tai lisäosa;
- 2) rintamasotilaseläke;
- 3) perhe-eläkkeen pohjaosa tai lisäosa; tai
- 4) kun lisäosa on tarkistettava 17 §:n 3 momentin perusteella avioliiton solmimisen vuoksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitetun muutoksen jälkeen lisäosa määräytyy 15 a §:n 4 momentin mukaan.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat virallisen elinkustannusindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

3.

Laki

eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetun eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 3 §:n 3 momentti, 4 §:n 3 momentti, 6 §:n 3 momentti ja 13 §,

sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 3 momentti, 4 §:n 3 momentti ja 6 §:n 3 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (112/82) sekä 13 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 21 päivänä joulukuuta 1979 annetulla lailla (1012/79), seuraavasti:

3 §

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain ne asumiskustannusten enimmäismäärät, jotka otetaan huomioon asumistukea määrättäessä. Enimmäismäärät vahvistetaan asunnon sijaintipaikkakunnan perusteella. Jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään yksi kansaneläkelain 29 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu lapsi, edellä mainittuja enimmäismääriä korotetaan 20 prosentilla ja, jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään kolme edellä tarkoitettua lasta, 40 prosentilla.

4 §

Lisäomavastuu on 40 prosenttia siitä eläkkeensaajan vuositulon osasta, joka ylittää 16 370 markkaa tai, jos eläkkeensaaja on naimisissa, siitä puolisoiden vuositulon osasta, joka ylittää 25 240 markkaa.

6 §

Vuosituloa arvioitaessa omaisuudeksi ei luetta eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa omistamaa ja heidän käytössään olevaa asuntoa eikä vuositulon vähennykseksi tällaisen asunnon hankkimiseksi tai kunnostamiseksi otettujen velkojen korkoja.

13 §

Tässä laissa säädetyt markkamäärät sekä valtioneuvoston 2 §:n 2 momentin perusteella vahvistamat asumiskustannukset ja 3 §:n 3 momentin perusteella vahvistamat asumiskustannusten enimmäismäärät sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että niitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla.

Valtioneuvoston on vuosittain tarkistettava 1 momentissa mainittuja asumiskustannuksia ja asumiskustannusten enimmäismääriä siten, että ne, sellaisina kuin niitä 1 momentin mukaisina sovelletaan, riittävässä määrin vastaavat asumiskustannuksissa yleisesti tapahtunutta muutosta.

Asumistukea määrättäessä otetaan asumiskustannukset ja niiden enimmäismäärät, 4 §:n 3 momentissa säädetty lisäomavastuu sekä tässä laissa säädetyt markkamäärät, lukuun ottamatta 3 §:n 2 momentissa säädettyä määrää, huomioon vuosimääräisinä, pyöristettyinä täysiksi kymmeniksi markkoiksi siten, että jos täyden kymmenen markan ylittävä osa on viittä markkaa pienempi, sen määrä alennetaan, ja jos se on viisi markkaa tai sitä suurempi, se korotetaan lähimpään täyteen kymmeneen markkaan. Edellä 3 §:n 2 momentissa säädetty

määrä otetaan huomioon kuukausimääränä pyöristettynä siten kuin eläkesuorituksen pyöristämisestä on kansaneläkelaisissa säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

Jos asumistuki huomioon ottaen, mitä tämän lain 6 §:n 3 momentissa on säädetty, 1 päivästä syyskuuta 1991 alenisi, asumistuki maksetaan entisen suuruksena. Kun asumistuki

tarkistetaan eläkkeensaajien asumistukilain 8 §:n perusteella, asumistukea määrättäessä otetaan ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyjen 6 §:n 3 momentissa tarkoitettujen korkeiden määrä huomioon tarkistusajankohdan mukaisena.

Tässä laissa säädetty markkamäärät vastaavat virallisen elinkustannusindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

4.

Laki

rintamasotilaseläkelain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain (119/77) 12 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1084/82), näin kuuluvaksi:

12 §

Jos rintamasotilaseläkkeeseen vaikuttavat tulot ovat nousseet vähintään 4 000 markkaa verrattuna siihen tuloon, jonka perusteella rintamasotilaseläke on määrätty, rintamasotilaseläkkeen määrä on vastaavasti oikaistava tai rintamasotilaseläke lakkautettava. Rintamasotilaseläkkeen määrä oikaistaan myös eläkkeensaajan hakemuksesta, jos rintamasotilaseläkkeeseen vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut rintamasotilaseläkkeeseen korottavasti vaikuttava muutos. Jos rintamasotilaseläkkeen ko-

rottamisen edellytykset ovat eläkelaitoksen tiedossa, korotus voidaan myöntää hakemuksetakin.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

Tässä laissa säädetty markkamäärä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Helsingissä 5 päivänä lokakuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Mauri Miettinen*

1.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 25 §:n 2 momentti, 27 §:n 2 ja 3 momentti, 30 § sekä 32 a §:n 1 ja 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 25 §:n 2 momentti, 27 §:n 3 momentti, 30 § ja 32 a §:n 1 ja 3 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82) sekä 27 §:n 2 momentti 22 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (1053/83), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

25 §

Jos molemmat puoliset saavat *kansaneläkettä tai toinen heistä saa kansaneläkettä ja toinen rintamasotilaseläkelain (119/77) mukaista rintamasotilaseläkettä*, täysimääräinen lisäosa on 81 prosenttia 1 momentissa säädetystä markkamäärästä.

Jos *eläkkeensaaja on naimisissa*, täysimääräinen lisäosa on *ensimmäisessä kuntaryhmässä 10 632 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 10 080 markkaa* vuodessa.

27 §

Jos molemmat puoliset saavat *kansaneläkettä tai toinen heistä saa kansaneläkettä ja toinen rintamasotilaseläkettä*, 1 momentissa tarkoitettu markkamäärä on 12 430 markkaa vuodessa.

Jos *eläkkeensaaja on naimisissa*, 1 momentissa tarkoitettu markkamäärä on 12 430 markkaa vuodessa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista markkamääristä vähennetään vakuutetun saamien muiden lisäosaan vaikuttavien tulojen määrä, ja näin saatuun markkamäärään lisätään niiden 5 700 markkaa ylittävä osa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista markkamääristä vähennetään vakuutetun saamien muiden lisäosaan vaikuttavien tulojen määrä, ja näin saatuun markkamäärään lisätään *se osa, jolla tulot ylittävät 5 700 markkaa*.

30 §

Jos kansaneläkkeen saajan puoliso ei saa kansaneläkettä eikä rintamasotilaseläkettä eikä hänellä perheen pienten lasten vaatiman hoidon takia tai hänen terveydentilastaan riippumattoman muun erittäin pakottavan jatkuvan syyn vuoksi voida katsoa olevan mahdollisuutta hankkia tuloa tekemällä työtä omaan tai toisen lukuun, eläkkeeseen maksetaan puolisolisa, joka on 2 436 markkaa vuodessa.

30 §

Jos kansaneläkkeen saajan puoliso ei saa kansaneläkettä, rintamasotilaseläkettä *eikä perhe-eläkelain (38/69) mukaista leskenäkettä* eikä hänellä perheen pienten lasten vaatiman hoidon takia tai hänen terveydentilastaan riippumattoman muun erittäin pakottavan jatkuvan syyn vuoksi voida katsoa olevan mahdollisuutta hankkia tuloa tekemällä työtä omaan tai toisen lukuun, eläkkeeseen maksetaan puolisolisa, joka on 2 436 markkaa vuodessa.

32 a §

Jos lisäosaan vaikuttavat tulot ovat nousseet vähintään 4 000 markkaa verrattuna siihen tu-

32 a §

Jos lisäosaan *vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut muu kuin indeksisidonnaisuudesta*

Voimassa oleva laki

loon, jonka perusteella lisäosa on määrätty, lisäosan määrä on oikaistava tai lisäosa lakkautettava. *Lisäosan määrä oikaistaan myös eläkkeensaajan hakemuksesta, jos lisäosaan vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut lisäosaan korottavasti vaikuttava muutos.* Jos lisäosan korottamisen edellytykset ovat eläkelaitoksen tiedossa, korotus voidaan myöntää hakemuksettakin.

— — — — —
 Jos puolisolalle myönnetään kansaneläke tai rintamasotilaseläke tai se lakkautetaan, lisäosan määrä on vastaavasti oikaistava tai lisäosa lakkautettava. Tällöin sovelletaan kuitenkin, mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty.

Ehdotus

johtuva muutos, lisäosan määrä on oikaistava tai lisäosa lakkautettava. Jos lisäosan korottamisen edellytykset ovat eläkelaitoksen tiedossa, korotus voidaan myöntää hakemuksetta.

— — — — —
 Jos eläkkeensaaja solmii avioliiton tai avioliitto purkautuu, lisäosan määrä on oikaistava tai lisäosa lakkautettava. *Lisäksi sovelletaan, mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, jos lisäosaan vaikuttavat tulot ovat muuttuneet.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

Aikaisemmin myönnetyt lisäosat muutetaan tämän lain mukaisiksi 1 päivästä syyskuuta 1991.

Jos vain toinen puolisoista on saanut välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa lisäosaa, joka on määräytynyt 25 §:n 1 momentin perusteella, lisäosa määräytyy kuitenkin edelleen mainitun 25 §:n 1 momentin mukaisena siihen saakka, kunnes lisäosa on tarkistettava 32 a §:n 3 momentin perusteella.

Jos vain toinen puolisoista on saanut välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa lisäosaa, joka on määräytynyt 25 §:n 1 momentin perusteella, otetaan 27 §:ssä tarkoitetuista etuuksista huomioon edelleen enintään 27 §:n 1 momentissa mainittu markkamäärä siihen saakka, kunnes lisäosa on tarkistettava 32 a §:n 3 momentin perusteella.

Lain 32 a §:n 1 momenttia sovelletaan, kun lisäosaan vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut muutos tämän lain voimaantulon jälkeen. Kuitenkin lisäosaa 32 a §:n 3 momentin perusteella tarkistettaessa otetaan huomioon myös ennen tämän lain voimaantuloa tapahtuneet tulojen muutokset niiden määrästä riippumatta.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat kansaneläkeindeksiä sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

2.

Laki**perhe-eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 15 b §:n 6 momentti, 15 d §:n 2 ja 3 momentti sekä 29 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 15 b §:n 6 momentti sekä 15 d §:n 2 ja 3 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (105/82) ja 29 §:n 3 momentti 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (104/90), sekä

lisätään 15 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 ja 9 päivänä helmikuuta 1990 annetuilla laeilla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4—6 momentti siirtyvät 5—7 momentiksi, 15 d §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla ja 22 päivänä joulukuuta 1983 annetulla lailla (1055/83), uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 17 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa, uusi 3 momentti ja lakiin uusi 32 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

15 a §

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen lisäosa on ensimmäisessä kuntaryhmässä 10 632 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 10 080 markkaa vuodessa.

15 b §

Sen estämättä, mitä tässä pykälässä on säädetty, alkueläkkeenä maksettava lisäosa on aina ensimmäisessä kuntaryhmässä vähintään 43 prosenttia ja toisessa kuntaryhmässä vähintään 40 prosenttia 15 a §:n 3 momentissa mainitusta täysimääräisestä lisäosasta.

Sen estämättä, mitä tässä pykälässä on säädetty, alkueläkkeenä maksettava lisäosa on aina ensimmäisessä kuntaryhmässä vähintään 43 prosenttia ja toisessa kuntaryhmässä vähintään 40 prosenttia 15 a §:n 3 tai 4 momentissa mainitusta täysimääräisestä lisäosasta.

15 d §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu markkamäärästä vähennetään lesken saamien muiden lisäosaan vaikuttavien tulojen määrä, ja näin saatuun markkamäärään lisätään niiden 5 700 markkaa ylittävä osa.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, sovelletaan myös silloin, kun lisäosaa määrättäessä luetaan tuloksi ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneet sotilasvammalain mukainen elinkorko ja huoltoeläke sekä luopumiseläkelain (16/74) mukainen luopumiseläke.

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, 1 momentissa tarkoitettu markkamäärä on 12 430 markkaa vuodessa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista markkamääristä vähennetään lesken saamien muiden lisäosaan vaikuttavien tulojen määrä, ja näin saatuun markkamäärään lisätään se osa, jolla tulot ylittävät 5 700 markkaa.

Mitä 1—3 momentissa on säädetty, sovelletaan myös silloin, kun lisäosaa määrättäessä luetaan tuloksi ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneet sotilasvammalain mukainen elinkorko ja huoltoeläke sekä luopumiseläkelain (16/74) mukainen luopumiseläke.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Jos eläkkeensaaja solmii avioliiton tai avioliitto purkautuu, lisäosan määrä on oikaistava tai lisäosa lakkautettava. Lisäksi sovelletaan, mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, jos lisäosaan vaikuttavat tulot ovat muuttuneet.

29 §

Leskeneläkkeen pohjaosasta, lisäosasta ja asumistuesta on voimassa, mitä 15 a §:n 2—6 momentissa on säädetty.

Leskeneläkkeen pohjaosasta, lisäosasta ja asumistuesta on voimassa, mitä 15 a §:n 2—7 momentissa on säädetty.

32 a §

Jollei naimisissa olevalla eläkkeensaajalla ole yhteistä taloutta puolisonsa kanssa, hänen lisäosaansa määrättäessä sovelletaan, mitä tässä laissa on säädetty sellaisen eläkkeensaajan lisäosasta, joka ei ole naimisissa.

Jos mies ja nainen avioliittoa solmimatta jatkuvasti elävät yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa, heidän lisäosiaan määrättäessä voidaan soveltaa, mitä tässä laissa on säädetty puolisoista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

Jos perhe-eläkkeensaaja on välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa saanut 15 a §:n 3 momentin perusteella määräytyvää yksinäiselle henkilölle tarkoitettua jatkoeläkkeen lisäosaa, lisäosa määräytyy edelleen yksinäiselle henkilölle tarkoitetun lisäosan mukaisena siihen saakka, kunnes perhe-eläkkeensaajan puolisoille myönnetään

- 1) kansaneläkkeen pohjaosa tai lisäosa;*
- 2) rintamasotilaseläke;*
- 3) perhe-eläkkeen pohjaosa tai lisäosa; tai*
- 4) kun lisäosa on tarkistettava 17 §:n 3 momentin perusteella avioliiton solmimisen vuoksi.*

Edellä 2 momentissa tarkoitetun muutoksen jälkeen lisäosa määräytyy 15 a §:n 4 momentin mukaan.

Tässä laissa säädetty markkamäärät vastaavat virallisen elinkustannusindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

3.

Laki**eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetun eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 3 §:n 3 momentti, 4 §:n 3 momentti, 6 §:n 3 momentti ja 13 §,

sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 3 momentti, 4 §:n 3 momentti ja 6 §:n 3 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (112/82) sekä 13 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 21 päivänä joulukuuta 1979 annetulla lailla (1012/79), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Asumistukea määrättäessä ei oteta huomioon asumiskustannusten sitä osaa, joka vuodessa ylittää 7 910 markkaa. Jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään yksi kansaneläkelain 29 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu lapsi, edellä mainittua määrää korotetaan 20 prosentilla, ja, jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään kolme edellä tarkoitettua lasta, 40 prosentilla.

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain ne asumiskustannusten enimmäismäärät, jotka otetaan huomioon asumistukea määrättäessä. Enimmäismäärät vahvistetaan asunnon sijaintipaikkakunnan perusteella. Jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään yksi kansaneläkelain 29 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu lapsi, edellä mainittuja enimmäismääriä korotetaan 20 prosentilla ja, jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään kolme edellä tarkoitettua lasta, 40 prosentilla.

4 §

Lisäomavastuu on 40 prosenttia siitä eläkkeensaajan vuositulon osasta, joka ylittää 15 150 markkaa tai, jos eläkkeensaaja on naimisissa, siitä puolisoiden vuositulon osasta, joka ylittää 24 240 markkaa.

Lisäomavastuu on 40 prosenttia siitä eläkkeensaajan vuositulon osasta, joka ylittää 16 370 markkaa tai, jos eläkkeensaaja on naimisissa, siitä puolisoiden vuositulon osasta, joka ylittää 25 240 markkaa.

6 §

Omaisuuksi ei lueta eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa omistamaa ja heidän käytössään olevaa asuntoa.

Vuosituloa arvioitaessa omaisuuksi ei lueta eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa omistamaa ja heidän käytössään olevaa asuntoa eikä vuositulon vähennykseksi tällaisen asunnon hankkimiseksi tai kunnostamiseksi otettujen velkojen korkoja.

13 §

Tässä laissa säädetyt markkamäärät sekä valtioneuvoston *tämän lain* 2 §:n 2 momentin perusteella vahvistamat kustannukset sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että niitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomises-

13 §

Tässä laissa säädetyt markkamäärät sekä valtioneuvoston 2 §:n 2 momentin perusteella vahvistamat *asumiskustannukset* ja 3 §:n 3 momentin perusteella vahvistamat *asumiskustannusten enimmäismäärät* sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että niitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kan-

Voimassa oleva laki

ta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla muutetaan.

Valtioneuvoston on vuosittain tarkistettava edellä mainittuja kustannuksia siten, että ne, sellaisina kuin niitä 1 momentin mukaisina sovelletaan, riittävissä määrin vastaavat asumiskustannuksissa yleisesti tapahtunutta muutosta.

Asumistukea määrättäessä otetaan asumiskustannukset, 4 §:n 3 momentissa säädetty lisäomavastuu ja tässä laissa säädetty markkamäärät, lukuunottamatta 3 §:n 2 momentissa säädettyä määrää, huomioon pyörästettyinä täysiksi kymmeniksi markkoiksi siten, että jos täyden kymmenen markan ylittävä osa on viittä markkaa pienempi, sen määrä alennetaan, ja jos se on viisi markkaa tai sitä suurempi, se korotetaan lähimpään täyteen kymmeneen markkaan. Edellä 3 §:n 2 momentissa säädetty määrä otetaan huomioon kuukausimääränä pyörästettyinä siten kuin eläkesuorituksen pyörästämisestä on kansaneläkelaisissa säädetty.

Ehdotus

saneläkkeitä muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla.

Valtioneuvoston on vuosittain tarkistettava 1 momentissa mainittuja *asumiskustannuksia ja asumiskustannusten enimmäismääriä* siten, että ne, sellaisina kuin niitä 1 momentin mukaisina sovelletaan, riittävissä määrin vastaavat asumiskustannuksissa yleisesti tapahtunutta muutosta.

Asumistukea määrättäessä otetaan asumiskustannukset *ja niiden enimmäismäärät*, 4 §:n 3 momentissa säädetty lisäomavastuu sekä tässä laissa säädetty markkamäärät, lukuunottamatta 3 §:n 2 momentissa säädettyä määrää, huomioon *vuosimääräisinä*, pyörästettyinä täysiksi kymmeniksi markkoiksi siten, että jos täyden kymmenen markan ylittävä osa on viittä markkaa pienempi, sen määrä alennetaan, ja jos se on viisi markkaa tai sitä suurempi, se korotetaan lähimpään täyteen kymmeneen markkaan. Edellä 3 §:n 2 momentissa säädetty määrä otetaan huomioon kuukausimääränä pyörästettyinä siten kuin eläkesuorituksen pyörästämisestä on kansaneläkelaisissa säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

Jos asumistuki huomioon ottaen, mitä tämän lain 6 §:n 3 momentissa on säädetty, 1 päivästä syyskuuta 1991 alenisi, asumistuki maksetaan entisen suuruisena. Kun asumistuki tarkistetaan eläkkeensaajien asumistukilain 8 §:n perusteella, asumistukea määrättäessä otetaan ennen tämän lain voimaantuloa hyväksyttyjen 6 §:n 3 momentissa tarkoitettujen korkeiden määrä huomioon tarkistusajankohdan mukaisena.

Tässä laissa säädetty markkamäärät vastaavat virallisen elinkustannusindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

4.

Laki**rintamasotilaseläkelain 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain (119/77) 12 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1084/82), näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

Jos rintamasotilaseläkkeeseen vaikuttavat tulot ovat nousseet vähintään *kansaneläkelain 32 a §:n 1 momentissa* mainitulla markkamäärällä verrattuna siihen tuloon, jonka perusteella rintamasotilaseläke on määrätty, rintamasotilaseläkkeen määrä on vastaavasti oikaistava tai rintamasotilaseläke lakkautettava. Rintamasotilaseläkkeen määrä oikaistaan myös eläkkeensaajan hakemuksesta, jos rintamasotilaseläkkeeseen vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut rintamasotilaseläkkeeseen korottavasti vaikuttava muutos. Jos rintamasotilaseläkkeen korottamisen edellytykset ovat eläkelaitoksen tiedossa, korotus voidaan myöntää hakemuksettakin.

12 §

Jos rintamasotilaseläkkeeseen vaikuttavat tulot ovat nousseet vähintään *4 000 markkaa* verrattuna siihen tuloon, jonka perusteella rintamasotilaseläke on määrätty, rintamasotilaseläkkeen määrä on vastaavasti oikaistava tai rintamasotilaseläke lakkautettava. Rintamasotilaseläkkeen määrä oikaistaan myös eläkkeensaajan hakemuksesta, jos rintamasotilaseläkkeeseen vaikuttavissa tuloissa on tapahtunut rintamasotilaseläkkeeseen korottavasti vaikuttava muutos. Jos rintamasotilaseläkkeen korottamisen edellytykset ovat eläkelaitoksen tiedossa, korotus voidaan myöntää hakemuksettakin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991.

Tässä laissa säädetty markkamäärä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.
